

POL-30 Mattila Turo(UM)

06.03.2012

JULKINEN

Viite

UTP 3/2011 vp - jatkokirjelmä 1. UM 06.03.2012

Asia

EU/YUTP/EDUSKUNNALLE TIEDOTTAMINEN/Valko-Venäjän virkamiehiin kohdistuvat rajoittavat toimenpiteet; tilannekatsaus

Ohessa toimitetaan ulkoasiainvaliokunnalle perustuslain § 97 mukaisesti muistio tilannekatsauksena Valko-Venäjän virkamiehiin kohdistuviin rajoittaviin toimenpiteisiin.

Eurooppakirjeenvaihtaja

Tarja Fernández

LIITTEET

1 kpl (muistio)

Asiasanat pakotteet, YUTP, Valko-Venäjä

Hoitaa UM

Tiedoksi EUE, LVM, OKM, OM, PE, PLM, SM, TEM, TPK, VM, VNEUS, VNK

ULKOASIAINMINISTERIÖ MUISTIO
Oikeuspalvelu/Kansainvälisen oikeuden yksikkö
Itä-Euroopan ja Keski-Aasian yksikkö
Suomen Vilnan suurlähetystön Minskin yhteystoimisto
EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan yksikkö 5.3.2012

EU/YUTP/EDUSKUNNALLE TIEDOTTAMINEN

Valko-Venäjän virkamiehiin kohdistuvat rajoittavat toimenpiteet; tilannekatsaus

Tausta rajoittavien toimenpiteiden asettamiselle

Sisäpoliittinen tilanne Valko-Venäjällä jatkuu heikkona 19.12.2010 pidettyjen vilpillisten presidentinvaalien jälkeen. Vaalituloksen johdosta mieltään osoittaneiden väkivaltaisten massapidätysten jälkeen n. 50 henkeä asetettiin rikossyytteisiin. Yli 30 henkilöä on jo tuomittu 3-5 vuoden vankeusrangaistuksiin. Osa heistä on sittemmin armahdettu.

Valko-Venäjällä on ihmisoikeusjärjestöjen kriteerien mukaan tällä hetkellä 12 poliittista vankia. Ketään ei ole todettu syyttömäksi, vaikka istunnoissa esitetty todistusaineisto ei ole näyttänyt perustelevan tuomitsemisia. Vaikka osalle tuomiot on annettu odotettua kevyempinä, lykättyinä tai ehdollisina, ne rajoittavat paluuta julkiseen poliittiseen toimintaan.

Valko-Venäjältä tulee tietoja pidätettyjen kidutuksista, opiskelijoiden, kansalaisjärjestöväen ja työntekijöiden uhkailuista, painostuksesta ja erottamisesta sekä tiedotusvälineiden ja puolustusasianajajien toiminnan tukahduttamisesta. Ihmisoikeusjärjestöjen mukaan Valko-Venäjän oikeuslaitos ei ole riippumaton, eivätkä syytetyt eivät saa kansainvälisten kriteerien mukaista oikeudenkäyntiä. Presidentti Aljaksandr Lukashenka on kiittänyt tuomareita järkkymättömyydestä kansainvälisen painostuksen edessä. Hänen mukaansa syytetyt ovat ansainneet tuomionsa. Presidentti Lukashenka on todennut, että maa on valmiina vastatoimiin, mikäli EU lisää talouspakotteita. EU on poliittisten vankien ohella huolestunut yhä käytössä olevasta kuolematuomiosta ja tuomioiden täytäntöönpanoista.

Maan tulisi ryhtyä konkreettisiin toimiin kaikkien poliittisten vankien vapauttamiseksi ja rehabilitoimiseksi. Kuolemantuomioita ei saisi panna täytäntöön. Julkilausumien lisäksi EU on reagoinut vankien kidutukseen ja toisinajattelijoiden vainoihin poliittisiin oikeusprosesseihin osallistuvien virkamiesten kuten syyttäjien ja tuomarien matkustusrajoitus- ja varainjäädyslistojen toistuvalla laajentamisella sekä asevientikiellolla.

Valko-Venäjän ulkoministeriön kutsuttua Brysselin ja Varsovan suurlähettiläänsä kotiin konsultaatioihin Minskiin 28.2., se kehotti EU-delegaation päällikköä ja Puolan Minskin suurlähettilästä vastavuoroisesti poistumaan pääkaupunkeihinsa konsultaatioihin, joissa tulisi tehdä selväksi EU:n nykyisen pakotepolitiikan haitallisuus. Osoittaakseen yhtenäisyytään kaikkien EU-maiden suurlähettiläät poistuivat Minskistä konsultaatioihin pääkaupunkeihinsa maaliskuun alussa. Valko-Venäjä korostaa tiedotusvälineissä, ettei se ole edellyttänyt muiden suurlähettiläiden poistumista ja että nämä ovat tervetulleita takaisin Minskiin koska tahansa.

Rajoittavien toimenpiteiden sisältö ja asian käsittely EU:ssa

EU on kohdistanut rajoittavia toimenpiteitä eli pakotteita tiettyihin Valko-Venäjän virkamiehiin vuodesta 2004 lähtien. Pakotteiden soveltaminen keskeytettiin vuonna 2008 muun muassa Valko-Venäjän viranomaisten kanssa käytävän vuoropuhelun kannustamiseksi. EU:n ulkoministerit päättivät kuitenkin tammikuussa 2011 pakotteiden ottamisesta uudelleen käyttöön sekä varojen jäädyttämistoimenpiteistä maan johtoa kohtaan vuoden 2010 vaaleihin liittyvien tukahduttamistoimien johdosta. Samalla matkustusrajoitusten ja varojen jäädyttämisen kohteena olevia henkilöitä koskevia

listoja laajennettiin sisältämään yhteensä 157 eri tavoin vastuulliseksi katsottua henkilöä. Ulkoasiainneuvosto lisäsi uusia nimiä pakoteluetteloon maaliskuu-, touko- ja joulukuussa 2011.

Tammikuussa 2012 ulkoasiainneuvosto päätti laajentaa niitä kriteereitä, joiden perusteella henkilöitä ja yhteisöjä voidaan lisätä matkustusrajoitusten ja varojen jäädyttämisen piiriin. Tätä ennen edellytyksenä oli ollut osallisuus tiettyihin nimenomaisiin tapahtumiin, erityisesti vuosien 2004, 2006 ja 2010 vaaleihin liittyviin vaalivilppeihin ja tukahduttamistoimiin. Laajennettujen kriteerien perusteella pakotteita voidaan nyt kohdistaa yleisesti sellaisiin henkilöihin ja yhteisöihin, jotka ovat vastuussa Valko-Venäjällä tapahtuvista ihmisoikeusloukkauksista, kansalaisyhteiskunnan tai opposition tukahduttamistoimista sekä niihin, jotka taloudellisesti tukevat Lukashenkan hallintoa tai hyötyvät siitä.

Helmikuussa 2012 ulkoasiainneuvosto hyväksyi 21 henkilön lisäämisen pakoteluetteloon laajennettujen kriteerien mukaisesti. Valtaosa heistä on tuomareita, joiden on katsottu määränneen rangaistuksista rauhanomaisiin mielenosoituksiin osallistuneille henkilöille. Kyse oli pitkällisten neuvottelujen jälkeen syntyneestä kompromissiratkaisusta osan jäsenmaista vaatiessa peräti 130 henkilön ja yhteisön lisäämistä luetteloon, osan vastustaessa kaikkia taloudellisia lisäpakotteita.

Eduskuntaa on tiedotettu valmisteilla olevista päätöksistä kunkin ulkoasiainneuvoston alla. Helmikuun ulkoministerikokouksessa aihe nousi viime vaiheessa ja ennakkokaavailujen vastaisesti myös keskusteluaiheeksi.

Suomen kanta

Koska aiemmat Valko-Venäjään kohdistetut toimenpiteet eivät ole tuottaneet korjausta tilanteeseen, kannatamme matkustuspakote- ja varainjäädytyslistojen laajentamista sekä asevientikieltoa.

Kannatamme myös mahdollisten yrityksiin kohdennettujen rajoittavien toimien asettamista siten, että ne kohdistuvat nimenomaan niihin tahoihin, jotka ovat päävastuullisia väärinkäytöksiin. Suomi on näin ollen pitänyt tärkeänä, että pakotteet kohdistetaan mahdollisimman tarkasti.

Käsittelijät

UM Markus Heydemann puh. 160 55279, 040 500 8037

UM Ilkka Räisänen puh. +375 44 78 78 994

UM Alekski Pursiainen puh. 160 55742

Ulkoasiainministeriö

LÄHETE

UM2011-01174

POL-30 Ojanperä Hanna(UM)

15.06.2011

JULKINEN

Viite **UTP 3/2011 vp**

Asia

EU/YUTP/EDUSKUNNALLE TIEDOTTAMINEN/Ehdotus neuvoston päätökseksi koskien rajoittavien toimenpiteiden kohdistamista tiettyihin henkilöihin ja yhteisöihin ottaen huomioon Valko-Venäjän tilanne

Ohessa toimitetaan eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle § 97 mukaisesti ehdotus neuvoston päätökseksi koskien rajoittavien toimenpiteiden kohdistamista tiettyihin henkilöihin ja yhteisöihin ottaen huomioon Valko-Venäjän tilanne.

Lähetystöneuvos

Lasse Keisalo

ULKOASIAINMINISTERIÖ
 Oikeuspalvelu/Kansainvälisen oikeuden yksikkö
 Itä-Euroopan ja Keski-Aasian yksikkö
 Suomen Vilnan suurlähetystön Minskin yhteystoimisto
 EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan yksikkö

MUISTIO

14.6.2011

EU/YUTP/EDUSKUNNALLE TIEDOTTAMINEN

Ehdotus neuvoston päätökseksi koskien rajoittavien toimenpiteiden kohdistamista tiettyihin henkilöihin ja yhteisöihin ottaen huomioon Valko-Venäjän tilanne

Tausta rajoittavien toimenpiteiden asettamiselle

Poliittinen ja taloudellinen tilanne Valko-Venäjällä on heikentynyt 19.12.2010 pidettyjen vilpillisten presidentinvaalien jälkeen.

Vaalituloksen johdosta mieltään osoittaneiden väkivaltaisten massapidätysten jälkeen heistä n. 50 sai rikossyytteitä ja yli 30 on jo tuomittu 3-5 vuoden vankeusrangaistuksiin. Ketään ei ole todettu syyttömäksi, vaikka istunnoissa esitetty todistusaineisto ei ole näyttänyt perustelevan tuomitsemisia. Vaikka osalle tuomiot on annettu odotettua kevyempinä, lykättyinä tai ehdollisina, ne rajoittavat paluuta julkiseen poliittiseen toimintaan. Presidentti on ylistänyt tuomareita järkkymättömyydestä kansainvälisen painostuksen edessä. Hänen mukaansa syytetyt ovat ansainneet tuomionsa. Valko-Venäjältä tulee tietoja pidätettyjen kidutuksista, opiskelijoiden, kansalaisjärjestöväen ja työntekijöiden uhkailuista, painostuksesta ja erottamisesta sekä tiedotusvälineiden ja puolustusasianajajien toiminnan tukahduttamisesta.

Maan tulisi ryhtyä konkreettisiin toimiin kaikkien poliittisten vankien vapauttamiseksi ja rehabilitoimiseksi. Julkilausumien lisäksi EU on reagoinut vankien kidutukseen ja toisinajattelijoiden vainoihin poliittisiin oikeusprosesseihin osallistuvien virkamiesten kuten syyttäjien ja tuomarien matkustuspakote- ja varainjäädytyslistojen toistuvalla laajentamisella sekä asevientikiellolla.

Rajoittavien toimenpiteiden sisältö ja asian käsittely EU:ssa

EU:lla on jo vuodesta 2004 lähtien ollut voimassa Valko-Venäjän vastaisia rajoittavia toimenpiteitä eli pakotteita. Nämä pakotteet ovat sisältäneet määräyksiä muun muassa matkustusrajoituksista. Vuonna 2008 neuvosto kuitenkin päätti keskeyttää tiettyjä Valko-Venäjän johtohenkilöitä koskevien matkustusrajoitusten soveltamisen muun muassa Valko-Venäjän viranomaisten kanssa käytävän vuoropuhelun kannustamiseksi.

Valko-Venäjän poliittista tilannetta on käsitelty neuvoston työryhmissä useaan otteeseen kevätkaudella 2011. EU:n ulkoministerit palauttivat tammikuun lopussa voimaan väliaikaisesti keskeytetyt matkustuspakotteet sekä päättivät maan johtoon kohdistettavista varojen jäädyttämistoimenpiteistä vaalien jälkeisten ylimitoitettujen tukahduttamistoimien johdosta. Samalla matkustusrajoitusten ja varojen jäädyttämisen kohteena olevia henkilöitä koskevia listoja laajennettiin sisältämään yhteensä 157 eri tavoin vastuullisiksi katsottua henkilöä. Maaliskuun ja toukokuun ulkoministerikokouksissa 21.3. ja 23.5. listoja laajennettiin edelleen kattamaan mm. oikeudenkäyntejä toimeenpanneita henkilöitä siten, että niihin sisältyy 188 henkilön nimet. Valko-Venäjä on ulkoasiainneuvoston asialistalla 20.6. EU:n jatkotoimiksi ehdotetaan 1) matkustus- ja varojenjäädytyslistan tarkastelua ja päivittämistä, 2) Euroopan investointipankin EIB ja Euroopan jälleerakennus- ja kehityspankin EBRD rahoituksen ehtojen kiristämistä ja 3) asevientikiellon asettamista. Esille saattaa tulla myös kysymys presidentin hallintoa

lähellä olevien kolmen yrityksen varojen jäädyttämisestä sekä yritysten omistajan lisäämistä matkustuspakote- ja varainjäädytyslistalle.

Suomen kanta

Suomi kantaa huolta siitä, että Valko-Venäjä ei ole vapauttanut kaikkia poliittisia vankejaan. Tiedot vankien kohtelusta ja toisinajattelijoiden vainoista ovat huolestuttavia. Koska aiemmat Valko-Venäjään kohdistetut toimenpiteet eivät ole tuottaneet korjausta tilanteeseen, kannatamme matkustuspakote- ja varainjäädytyslistojen laajentamista sekä asevientikieltoa. Kannatamme myös mahdollisten yrityksiin kohdennettujen rajoittavien toimien asettamista siten, että ne kohdistuvat nimenomaan niihin tahoihin, jotka ovat päävastuullisia väärinkäytöksiin. Suomi on näin ollen pitänyt tärkeänä, että pakotteet kohdistetaan mahdollisimman tarkasti.

Käsittelijät

UM Päivi Peltokoski puh. 160551

UM Ilkka Räisänen puh. +375 44 78 78 994

UM Virpi Laukkanen puh. 160 55742